The Investigation of the Remains of the Great Synagogue of Vilnius

During the 2018 investigation, the N corner of the synagogue building (Figs. 1, 5) and the remains of the base of the bimah that stood in the centre of the synagogue (Fig. 6) were discovered. The level of the synagogue's floor was reached in three locations (in Trenches 8, 10, and 11) (Figs. 2, 4). The investigation of the mikveh, which had been started the previous year, was completed. The NW exterior wall of the bathhouse and the remains of other masonry buildings near it were unearthed.

The rubble layers, up to 1 m deep, which contained individual finds (Fig. 3) and were created in demolishing buildings in the mid-20th century, were excavated in the vast majority of the locations. These layers were thicker only at the locations investigated inside the building, where the hole it left was also filled with rubble; the discovered layers at these locations were up to 2 m deep.

The masonry walls discovered during the architectural investigation date to the 18th–19th centuries.

Monika Žėkaitė

Vilniaus misionierių vienuolyno aplinkos tyrimai

2018 m. Vilniaus misionierių vienuolyno statinių ansamblio (UK 761) aplinkoje (Kūdrų, Maironio, Subačiaus gatvės, Vilniaus miestas) atlikti žvalgomieji tyrimai (ištirti 37 šurfai – 79,95 m² plotas) ir žvalgymai geologinių tyrimų metu (fiksuoti 36 11 cm skersmens sraigtinio grąžto gręžiniai). Teritorijos aukštumos šlaite išsidėstęs Misionierių sakralinių pastatų kompleksas su vienuolyno sodu, žemutinėje terasoje – Kūdrų parkas. Iš istorinių duomenų žinoma, jog teritoriją, kur šiuo metu stovi buvęs Misionierių vienuolyno pastatų kompleksas, XVII a. įsigijo LDK didikas, Vilniaus vyskupijos sufraganas Jeronimas Sanguška. 1640 m. jis pradėjo čia statyti triaukščius renesansinius rūmus, kurie baigti 1650 m. 1695 m. pradėta statyti barokinė Viešpaties Dangun Žengimo bažnyčia, statyba baigta 1730 m. Prie vienuolyno veikė našlaičių ir pamestinukų Vaikelio Jėzaus prieglauda, įkurta 1788–1791 m. 1831–1839 m. vienuolyne įrengtas kalėjimas. 1920 m. dalis valdos grąžinta misionieriams. XX a. 6 dešimtmetyje – XXI a. 1 dešimtmetyje pastatuose buvo įsikūrusi ligoninė.

Aptariamoje teritorijoje archeologiniai tyrimai vyko ne kartą. Š teritorijos dalyje 2002–2003 m. R. Žukovskis 1,2–2 m gylyje fiksavo XVII–XVIII a. sluoksnį. Maironio gatvėje kasant prieduobę rasta pavienių aplaužytų žmonių kaulų (*ATL 2002 metais*, 2005, p. 247–249). 2003 m. kai kur po 1,4–3,5 m storio XIX–XX a. sluoksniu rastas XVIII–XIX a. sluoksnis (*ATL 2003 metais*, 2005, p. 267). 2011 m. S. Ramoškienė žvalgė 45,6 m² plotą. Čia gruntas supiltas 1985 m. įrengiant trasą.

PR dalyje tyrinėjo T. Poška, R. Šiaulinskas, J. Stankevičiūtė, V. Veževičienė. 2008 m. T. Poška ištyrė 100,5 m² plotą, P dalyje rado XVI a. sluoksnį (*ATL 2008 metais*, 2009, p. 408–409). 2013 m. R. Šiaulinskas ištyrė 8 šurfus (16 m² plotą) ir PR dalyje aptiko 0,3–2 m storio XVI a. pabaigos – XVIII a. sluoksnius (*ATL 2013 metais*, 2014, p. 380–381). 2015 m. J. Stankevičiūtė tyrė Subačiaus g. 26. Vėlyviausias rastas XVI a. pabaigos sluoksnis su mediniu užstatymu (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 353–364). 2017 m. tęsiant tyrimus kartu su V. Veževičiene tirtas XVI a. pabaigos – XVII a. kultūrinis horizontas (*ATL 2017 metais,* 2018, p. 492–495). R dalyje 2010 m. R. Žukovskis ištyrė 6 šurfus (iš viso

24,5 m^2 plotą), fiksavo XX a. sluoksnius (*ATL 2010 metais*, 2011, p. 432–434). 2014–2015 m. J. Stankevičiūtė tyrė Subačiaus g. 41 XVI a. II pusės – XVII a. laikotarpio kapines (*ATL 2014 metais*, 2015, p. 183–186; *ATL 2015 metais*, 2016, p. 364–367).

2018 m. tyrimų metu nustatyta, jog tirtoje teritorijoje susiformavęs įvairios struktūros ir chronologijos kultūrinis sluoksnis. Nuo esamo žemės paviršiaus po velėnos ir augalinio juodžemio sluoksniu atidengti XIX–XX a. datuojami sluoksniai, kuriuose rasta pavienių XVI–XIX a. buitinės keramikos šukių. Sluoksniai tirtos teritorijos V dalyje yra 0,7–2,85 m, P dalyje 0,9–2,9 m, R dalyje – 0,8–4,5 m, o Š dalyje 1,1–4,2 m storio. Atliekant geologinius tyrimus gręžiniuose 4, 8, 25, 26, 28, 29, 32, 34 piltiniai arba durpės sluoksniai tęsėsi iki 5–6,5 m gylio.

Didžiojo vaismedžių sodo teritorijoje fiksuoti 0,7–4,5 m storio, vietomis iki 5–6,5 m storio XIX–XX a. suformuoti sluoksniai. Šurfe 5, 60–65 cm gylyje (H_{abs}105,95–106,10 m) atidengtas išlikusios mūrinės tvoros, juosusios vaismedžių sodą (XVIII a. pabaiga), tęsinio fragmentas. Šurfe 7, 1,7 m gylyje (H_{abs} 106,90 m) aptikti du palaidojimai (1 pav.). Kape 1 palaidotas 40–45 m. amžiaus vyras. Kape 2 palaidotas 8 m.±24 mėn. amžiaus vaikas. Šurfe 11, 1,85 m gylyje (H_{abs}106,95 m) rasta pavienių žmogaus skeleto kaulų. Šurfuose 9 ir 12 rasti 0,3–1,5 m storio XVII–XVIII (XIX?) a. datuojami kultūriniai sluoksniai.

Didžiojo sodo su tvenkiniais teritorijoje fiksuoti nuo 2,1 iki 4,2 m storio XX a. kultūriniai sluoksniai, giliau aptinkamas durpės sluoksnis. Ne visuose šurfuose pasiektas įžemis. Šurfe 24 rastas mūrinio pastato fragmentas, datuojamas XIX a. II puse – XX a. pradžia (2 pav.). Tai pastato PV kampo pamato fragmentas su nedidele plytų grindų dalimi R dalyje. Veikiausiai tai ūkinės paskirties medinis statinys, susi-

1 pav. Šurfe 7 rasti palaidojimai iš ŠV. M. Žėkaitės nuotr.

Fig. 1. The burials discovered in Test Pit 7, as seen from the NW.

2 pav. Šurfe 24 atidengtas XIX a. II pusės – XX a. pradžios mūrinio pastato fragmentas iš V. M. Žėkaitės nuotr.

Fig. 2. A fragment of a masonry building from the second half of the 19th–early 20th century that was unearthed in Test Pit 24, as seen from the W.

3 pav. Šurfe 31 rastos buitinės keramikos šukės. N. Vailionytės nuotr.

Fig. 3. Sherds of household pottery found in Test Pit 31.

jęs su ūkine-gamybine veikla. 1,95–2,05 m gylyje (H_{abs}107,55–107,65 m) aptiktas 20–30 cm storio XVIII a. pabaigos – XIX a. kultūrinis sluoksnis.

Šalia Maironio gatvės piltiniai sluoksniai buvo iki 4,2–6 m storio, nejudintas gruntas nepasiektas. Ties Subačiaus gatve fiksuoti 1,15–2,2 m storio XX–XXI a. sluoksniai. Šurfe 37, 0,4–1,2 m gylyje, H_{abs}127,10–127,50 m (Š–P kryptimi), atidengtas arkinio pamato fragmentas. Manoma, jog mūras seniau prie Subačiaus gatvės nuo XVIII a. I pusėje stovėjusio mūrinio pastato – tai šio pastato R sienos dalis. Mažojo vaismedžių sodo teritorijoje fiksuoti 0,9–2,6 m storio XIX–XX a. sluoksniai. Šurfe 31, H_{abs} 133,50–133,90 m, atidengtas 74–100 cm storio sluoksnis su pavienėmis griuvenomis, gyvulių kaulų fragmentais, XVII–XIX a. keramikos šukėmis. Šiame sluoksnyje iš viso rasti 282 radiniai. Nuo H_{abs}132,68–133,16 m fiksuoti skirtingų struktūrų XVI–XVII a. datuojami kultūriniai sluoksniai, kurių storis siekė nuo 1 m iki 2–2,25 m (P–Š kryptimi). Čia rasti 207 radiniai: molinių puodų bei lėkščių pakraštėlių, dugnelių, sienelių fragmentų, ąsočio fragmentų, keptuvės kojelių ir t. t. (3 pav.). Šurfuose 34 ir 35 užfiksuota vizitiečių vienuolyno statinių ansamblio teritorijos Š ribą žyminčios tvoros pamatų apačia.

The Investigation in the Vicinity of the Missionary Monastery in Vilnius

In 2018, a field evaluation and survey were conducted during a geological investigation in the vicinity of the Missionary Monastery building complex in Vilnius. 79.95 m^2 were excavated and 36 boreholes drilled using a screw auger were recorded. During the investigation, it was determined that a cultural layer with a different structure and chronology had formed in the investigated area. 19th–20th-century layers, which contained isolated sherds of 16th–19th-century household pottery, were unearthed under the surface layer of sod and topsoil. The layers in the W part of the investigated area were 0.7–2.85 m thick, in the S part 0.9–2.9 m, in the E part 0.8–4.5 m, and in the N part 1.1–4.2 m. In several test pits (9, 12, 24, 31), 16th–17th and 17th–19th-century cultural layers, which contained contemporaneous finds (Fig. 3) and were from 0.3–0.5 to 1.9–2.3 m thick, were recorded. At a depth of 1.7 m in Test Pit 7, two burials were discovered (Fig. 1). In Test Pits 5, 24, 37, and 34–35 masonry constructions from the first half of the 18th–early 20th century were found (Fig. 2).